

עניינים תוכן

מבוא 2

פרק ראשון- הגמל והמסחר לפני ביותו כבהמת משא 4

4..... אבות הגמל

5..... מסחר לפני ביות הגמל

פרק שני : המסחר לאחר הופעת הגמל 9

פרק שלישי: דיון השפעת הגמל על המסחר 14

פרק רביעי: הביצה והתרנגולת 17

סיכום ומסקנות 19

ביבליוגרפיה 21

מבוא

המזרח התיכון הוא המקור של רוב מיני בעלי החיים המבויתים, כמו בקר, כבשים, סוסים, חזירים, חתולים, כלבים וגמלים. שילובו המלא של הגמל הוא מאוחר יחסית ובית שנים רבות לאחר שביתו חיות המשק. הראיות הקיימות אשר מעידות על התפתחות הגמלים מתוארכות לסוף האלף השני יותר מחמשת אלפי שנה לאחר הבית של העזים ושל הכבשים ולפחות אלפיים שנה אחרי החמורים. למרות הנטייה הטבעית לראות את הגמל בתור חיה מדברית בלבד, המציאות והמחקרים אשר עסקו בהתפתחות של זן זה מראים תמונה שונה של המציאות. הגמל נמצא באופן קדום במקומות שונים בעולם ולא הופיע במדבר בהתחלה. בשלב מסוים, אשר יתואר להלן, הוא הגיע למדבריות המזרח התיכון ושם הוא עבר בית בקרב בני האדם באזור שיצאו ממנו חיות מבויתות רבות (Rosen & Saidel, 2010).

הגמל שגשג באזור המזרח התיכון בתקופות שקדמו לספירה הנוצרית בשל היכולת שלו לעמוד בתנאים קשים מאוד מבחינת האקלים ויכולת השרידות שלו במדבר. כמו כן היכולת שלו לחצות מרחקים ארוכים מאוד מבלי שהוא יצטרך לשתות עוררה השראה בקרב בני התקופה. לגמל יש מאפיינים של עקשנות ושל יכולת עמידה גבוהה מאוד. לכן הוא הפך להיות בשימוש בשל ההבנה של בני האדם שהם מסוגלים לנצל אותו למען התועלת שלהם.

בשלב הראשון של בית הגמל, אשר התרחש באלף הרביעי לפני הספירה, באזור איראן של היום. הבית והשימוש בגמל היה בעיקר לצורכי תזונה ולשימושים ביתיים. כך החלב של הגמל נוצל למען התזונה ובמקרים חריגים יותר גם הבשר של הגמל הפך להיות נפוץ ומקובל בקרב עמי המזרח התיכון. מאחר והגמל מסוגל לחיות במדבריות בצורה יעילה וטובה יותר מחיות אחרות (sela, 2017: 207).

בשלב השני של בית הגמל, אשר התרחש לקראת הסוף של האלף השני לפני הספירה, ותחילת האלף הראשון לספירה, החלו להשתמש בגמל למען עריכת מסעות בשל יכולת השיאה שלו למקומות רחוקים. עד לשלב זה עיקר המסעות נעשו על ידי שימוש בחמורים. סוסים לא יכולים לשאת משקל רב וחמורים לא יכולים להתקדם בצורה מהירה. לכן המסחר היה איטי יותר ומוגבל יותר מבחינה גיאוגרפית. לאחר בית הגמל כבהמת משא הגמל הפך להיות הבהמה העיקרית למען עריכת מסעות בעולם הקדום.

בעבודה זו אני אבחן את ההשפעה של בית הגמל כבהמת משא על המסחר של אותה התקופה, הסוף של האלף השני לפני הספירה, ותחילת האלף הראשון לספירה, באזור המזרח התיכון. כיצד התמורה של הגמל

פרק ראשון- הגמל והמסחר לפני ביותו כבהמת משא

אבות הגמל

אבותיו הקדומים של הגמל החלו את דרכם בצפון אמריקה לפני כ-40 מיליון שנים וככל הנראה, ללא דבשת. עם התקררות כדור הארץ במהלך המיוקן והפליוקן, לפני כ-1.8-5 מיליון שנים, הגמליים גדלו יותר ויותר, צווארם ורגליהם התארכו והתפתח מבנה שיניהם הייחודי וכפות רגליהם הרכות (Jonathan & Jonathan, 2010). לפני כ-2.5 מיליון שנים, בעקבות התקררות כדור הארץ נוצרו שני מעברים בין יבשתיים: האחד חיבר בין צפון אמריקה ודרום אמריקה, והשני חיבר בין צפון אמריקה ואסיה. אבות הגמלים נדדו עם הסוואנות וחצו לדרום אמריקה ולאסיה. בדרום אמריקה הם התפתחו ללאמות ולפקות ואילו הגמליים שנדדו לאסיה הם אבותיהם של הגמל הדרומי והגמל הבקטריאני (Worboys, Francis and Lockwood, 2010: 142).

צורת הגמל שאנו מכירים כיום הופיעה לראשונה לפני כ-500 אלף שנים בצפון אמריקה. בשונה מהגמל שאנו מכירים כיום - הם היו עצומים בגודלם ונכחדו מצפון אמריקה לפני כעשרת אלפים שנה. נראה כי הגמל הבקטריאני היה זה שנדד לאסיה, ככל הנראה עם שתי דבשות, משם המשיך גם לצפון אפריקה ולמזרח התיכון והתפתח לגמל הדרומי. ממצאים כמו עצמות גמל מספרים כי הגמל שהה באזורים אלה עשרות אלפי שנים בטרם הפכו למדבר. עדות ייחודית בדמות שלד גמל בן מאה-אלף שנה מציגה גמל גבוה כגירף או פיל וגדול פי שניים מהגמל שאנו מכירים כיום (Irwin, 2010). למרות גודל העצום, לגמל אין יכולת ממשית להגן על עצמו, כמו טפרים או שיניים חדות ולכן הוא אימץ שיטת הגנה אחרת – התמגנות. הוא נסג אל המדבר או לאזורים הרריים אשר בהם הטורפים התקשו לשרוד. (Irwin, 2010: 38-41).

ייתכן והגמלים שרדו באלסקה עד לשיא של עידן הקרח האחרון, לפני כ-25 אלף שנים. יש לזכור כי הגמל מתקשה מאוד לשרוד באזור קר. חיות רבות, לא רק גמלים, התקשו מאוד לשרוד במזג אוויר זה. ייתכן גם כי בני אדם החלו לצוד אז את הגמלים עד אשר הביאו להכחדתם. למשל נמצא כי הגמל המערבי (*Camelops hesternus*) בהחלט ניצוד באמריקה על ידי בני האדם, עצמות גמל עם סימני חיתוך נמצאו בשני אתרים ארכיאולוגיים. מהממצאים עולה כי הגמל המערבי נכחד לפני כ-10 אלף שנים, כשם שהסוסים נכחדו באותה התקופה באזור זה (Irwin, 2010: 38-41).